

Juni 1978, nr. 6

BOMEN WATER GEVEN - NUTTIG OF NIET?

In de zomers van 1975 en 1976 zijn veel mensen zo vriendelijk geweest, dorstige bomen water te geven. Zij - en anderen - zijn er waarschijnlijk vanuit gegaan, dat het nuttig was, wat ze deden. Voor het geval er dit seizoen opnieuw te weinig neerslag valt, volgen hier wat aanwijzingen over het nut van en de methoden voor het water geven.

Een oude boom heeft zich in de loop der jaren weten aan te passen aan de sterk wisselende weersomstandigheden. Een droge zomer zal hij daarom als regel goed weten te doorstaan, mits hij niet te oud of te zwak is. Oudere bomen behoeven dan ook meestal geen extra water van ons te krijgen, tenzij ze door bijzondere omstandigheden hun wortelstelsel niet volledig tot hun beschikking hebben. Zijn b.v. door graafwerkzaamheden wortels verloren gegaan, dan zullen ze dankbaar reageren op een watergift, die ze in zo'n geval hard nodig hebben voor nieuwe wortelgroei en om de verdamping van het blad bij te kunnen houden.

Jonge bomen hebben zich, vooral wanneer ze net zijn geplant, nog niet zo goed aan de omstandigheden aangepast. Hun wortelstelsel moet zich nog in de breedte en de diepte ontwikkelen om al het beschikbare water te kunnen bemachtigen. Dergelijke bomen kunnen heel goed onze hulp gebruiken in bijzonder droge omstandigheden, maar dan moeten we het wel goed doen!

Het heeft geen zin bomen, jong of oud, iedere dag een beetje water te geven. Dat kan zelfs schadelijk zijn, want de boom gaat zijn wortelgroei concentreren in dat vochtige bovenlaagje van de grond, terwijl hij juist de diepte in moet met zijn wortels om op den duur zichzelf te kunnen redden. Een boom met een kunstmatig ontstane oppervlakte-beworteling kan in een droge zomer doodgaan als hij geen water meer toegediend krijgt.

Het is daarom beter b.v. eenmaal per week veel water (enkele tientallen tot honderden liters) te geven, dat diep in de grond kan dringen. Ook gaten prikken helpt voor indringen van het water. Iets dergelijks geldt overigens ook voor gazons en borders; ze worden "lui" van veel gieten en kunnen dan niet meer zonder, hetgeen fataal is als er een sproeiverbod wordt uitgevaardigd. Ideaal is het als men een hele nacht een tuinsproeier kan laten werken ('s nachts gaat er minder water verloren door verdamping). Dat kan echter alleen maar bij bomen die in de open grond staan. Wist U trouwens, dat bodembedekkers en bladafval de bodem tegen uitdroging beschermen en daardoor meer nut hebben dan water geven? In droge tijden is gras behalve voedselconcurrent (geldt ook voor natte tijden) ook vochtconcurrent.

Bomen in trottoirs, op parkeerplaatsen e.d. moeten via de - eventueel wat losgewerkte boomspiegel of in ventilatiekokers water toegediend krijgen, liefst ook in grote hoeveelheden en niet te vaak. Vergeet daarbij niet dat dergelijke bomen hun wortels vaak in naastgelegen tuinen hebben ontwikkeld, en dat een watergift in die tuin dan ook aan de boom ten goede komt.

Kort samengevat: geef oudere bomen geen extra water, tenzij ze door bijzondere omstandigheden zijn verzwakt, en doe dat bij jonge bomen alleen als het extreem droog en heet is. Geef veel water, en niet te vaak b.v. eenmaal per week. Laten we echter voor de bomen maar hopen, dat het een normale zomer wordt, dan hebben ze ons niet nodig!

NIEUW INFORMATIEBLAD BOMENSTICHTING

In de serie Informatiebladen van de Bomenstichting in Zeist is zojuist het blad "Drinkwater voor de boom" verschenen. Het behandelt o.m. de behoefte van bomen aan water, de gevolgen van watergebrek, en de manieren om bomen te helpen. Bestelling is mogelijk door overmaking van f 2,- op giro 2108755 t.n.v. de Bomenstichting, Zeist, onder vermelding van "Blad 19". Donateurs ontvangen de verschijnende informatiebladen gratis.

HONINGDAUW EN ROETDAUW

Als in de zomer de bomen weer in blad staan en wij schaduw en koelte zoeken onder hun kroon, merken we soms dat het onder het bladerdak van een aantal loofboomsorten (vooral bij linden) kleine druppeltjes regent. Ze zijn nauwelijks waarneembaar, maar ze kunnen desondanks na enige tijd een kleverige, glimmende laag vormen op de bladeren van de boom zelf of bijvoorbeeld op het dak van een auto die al een wat langere tijd onder de kroon staat geparkeerd. Deze zoetmakende druppeltjes noemt men honingdauw. Ze bestaan voornamelijk uit water met daarin opgeloste suikers en ze worden afgescheiden door bladluizen die zich voeden met het sap van de boom.

Omdat dit sap verhoudingsgewijs weinig aminozuren (de bouwstenen voor eiwitten) en veel suikers bevat, moeten de luizen om toch aan voldoende noodzakelijke voedingsstoffen te komen, meer water en suikers opnemen dan ze kunnen verwerken en verteren. Dit teveel aan sap wordt, met de daaruit nog niet opgenomen suikers, uitgescheiden als honingdauw.

Soms zijn de onderste bladeren van dezelfde bomen en ook de bladeren van een eventuele onderbeplanting bedekt met een zwarte, poederachtige laag. Dit heet roetdauw. Het is een schimmel die op het blad groeit en de hierop aanwezige honingdauw als voedingsbron gebruikt. Het is dus in tegenstelling tot het meeldauw (dat hier wel wat op lijkt, maar wit is in plaats van zwart) geen parasitaire schimmel, d.w.z.: het betreft zijn voedingsstoffen niet direct van de boom en is zodoende dan ook nauwelijks schadelijk.

WORDT VRIEND VAN DE LEIDSE HORTUS!

Jaarlijks brengen tienduizenden belangstellenden een bezoek aan de Leidse Hortus Botanicus. Daarvan willen ongetwijfeld velen de Hortus in zijn niet-universitaire taken steunen en meedenken over het functioneren van de tuin in de gemeenschap. Men kan zijn steun aan de Hortus geven door zich aan te melden als lid van de in oprichting zijnde vereniging "Vrienden van de Leidse Hortus", die zich ten doel stelt

- de bekendheid van de Hortus te vergroten
- deze te steunen bij het streven naar betere voorlichting aan het grote publiek
- het uitbrengen van adviezen die de belangen van de Hortus als "museum van levende planten" behartigen, en van het in de Hortus geïnteresseerde publiek.

Leden krijgen een gratis jaarkaart, die ook toegang geeft tot de andere academische botanische tuinen in Nederland, kunnen elk jaar enige lezingen en/of rondleidingen in de Hortus bijwonen, en genieten korting op publikaties over deze tuin. De minimum-contributie bedraagt f 10,-- per jaar, voor instellingen e.d. f 25,--; U kunt Uw contributie overmaken op gironummer 3913813 t.n.v. Mevrouw K. Begeer-Baatrup te Voorschoten, onder vermelding van "Vriend/Vriendin Leidse Hortus".

WERKEN MET GROND: BIJ BOMEN LIEVER NIET

Wij Nederlanders zijn sterk in het verplaatsen van grond: hier wat afgraven, daar wat ophogen en weer ergens anders wat dempen. We zijn voortdurend bezig met graven bij het aanleggen van tuinen, het bouwen van wegen en huizen, het maken van geluidswallen en dijken, het uitvoeren van ruilverkavelingen, enz. We vergeten daarbij wel eens, dat we de bomen in die grond flink dwarszitten met ons gegraaf, soms zelfs zo erg dat ze na verloop van tijd sterven, en dat was meestal niet de bedoeling.

Bomen hebben wortels, en dat komt vooral tot uitdrukking als ze bij het graven lelijk in de weg hebben gezeten. Toch kan de boom ze niet missen: ze zorgen voor een stevige verankering in de grond, en zijn tevens verantwoordelijk voor de opname van water met voedingsstoffen. Een - voor de mens lastige - bijkomstigheid is, dat de meeste actieve wortels in de bovenste bodemlagen zitten, waar zich het meeste voedsel en soms ook vocht bevindt. Dat maakt duidelijk, waarom het afgraven van grond schadelijk is voor de boom: hij verliest zijn wortels en krijgt daardoor gebrek aan water en voedsel.

Het ophogen van grond en het dempen van sloten e.d. heeft een heel ander effect, namelijk verstoring van de water- en luchthuishouding in de bodem. De wortels hebben bij hun activiteiten voortdurend zuurstof nodig, die in koolzuur wordt omgezet (ademhaling). Door een forse ophoging (ook bij tijdelijke grondopslag) wordt plotseling de vrije uitwisseling met de buitenlucht belemmerd, zodat de wortels stikken door zuurstofgebrek. Dit effect wordt nog versterkt wanneer men de oude begroeiing en plantenresten (graszoden, bladafval, waterplanten) niet weghaalt voordat de nieuwe grond er op komt. Dat materiaal gaat namelijk rotten en verbruikt daarbij alle zuurstof, die de boom nu juist zo nodig heeft.

Uit dit alles blijkt wel dat men onder de kroon van een boom, waar zich de meeste wortels bevinden, beter niet kan afgraven, ophogen of dempen, ook niet tijdelijk. Is het toch absoluut noodzakelijk, dan zo weinig mogelijk en met grote zorg voor de boom. Bent U bang, dat het desondanks teveel zal worden voor hem en wilt U hem graag behouden, vraag dan eerst advies aan een deskundige, b.v. van Staatsbosbeheer, de plantsoendienst of een beplantingsfirma. Vaak zal het namelijk mogelijk zijn de boom door aanvullende maatregelen te behouden - en waarom zouden we een boom verloren laten gaan als het niet hoeft?

BOMEN IN BERLIJN

In West-Berlijn staan voor Nederlandse begrippen opvallend veel bomen in de straten, die door de bewoners erg op prijs worden gesteld en die daarom door de overheid goed verzorgd en beschermd worden.

Met het oog op deze bescherming is onlangs een nieuwe maatregel ingevoerd. Het kan in Berlijn flink sneeuwen en de burgers zijn verplicht de voetpaden voor hun woning te ruimen. Het is van dit jaar af verboden daarbij zout te gebruiken. Zodoende komt er geen pekkel van de voetpaden bij de boomwortels en blijft ook het water in de riolen zuiverder, en daarmee uiteindelijk ook het oppervlaktewater. De overheid gaat het zoutstrooien op de rijbanen sterk verminderen, dat wil zeggen niet meer zo gauw, niet meer zo veel en niet meer overal pekelen.

NIEUWE DIASERIE OVER BOMEN

Van de educatieve diaserie "De boom, een levend wezen", die de Bomenstichting in Zeist in 1977 heeft laten vervaardigen, zijn inmiddels ruim 600 stuks verkocht. Gezien deze grote belangstelling van vooral onderwijsinstellingen verschijnt dit jaar een tweede diaserie met geluid, die wat verder op de anatomie en fysiologie van de boom en de bijzonderheden van verschillende soorten ingaat. Ook bij deze serie zal een instructieboekje worden geleverd. Nadere inlichtingen verstrekt de Bomenstichting, Driebergseweg 16B, 3708 JB Zeist. Tel. 03404 -22842.

BOOMFEESTDAG

Op 15 maart j.l. werd voor de 22e achtereenvolgende maal de nationale boomfeestdag gevierd; 110.000 kinderen uit maar liefst 525 gemeenten plantten die dag een of meer boompjes. In 1957 is de boomplantdag-nieuwe-stijl, die toen meteen boomfeestdag werd genoemd, begonnen. In Apeldoorn, dat 1600 kinderen op de been bracht. Het jaar daarop waren het vier gemeenten en daarna is het aantal regelmatig gestegen. Het bomen planten wordt nog steeds gezien als een feestelijke afsluiting van een voorlichtingsperiode op school. In die periode kunnen de kinderen het materiaal verwerken dat het Landelijk Comité "Nationale Boomfeestdag" elk jaar weer beschikbaar stelt. Het benodigde lesmateriaal wordt centraal verzonden naar de gemeenten, die het aan de deelnemende scholen doorgeven. De leerkracht kan er veel in vinden om over te vertellen in de klas. De kinderen kunnen er werkstukken mee maken. Er kan een wedstrijd of tentoonstelling worden georganiseerd. Er kunnen lichtbeelden worden vertoond, excursies worden gemaakt, er kan een film worden gedraaid. Spelenderwijs komen ze van alles en nog wat te weten over bomen, bossen en natuurbehoud. Zo krijgen ze allicht plezier in alles wat leeft en groeit. De boomfeestdag zelf vormt van deze voorbereiding dan ten slotte het feestelijke hoogtepunt. Optocht, vlaggen, muziek, een toespraakje en het planten van de eerste boom door de burgemeester, een wethouder of een andere autoriteit onderstrepen de betekenis van deze dag. En in hun hart vinden de jonge planters het toch eigenlijk ook wel erg leuk als veel ouders, familie, buurtbewoners en andere belangstellenden naar hun plantprestaties komen kijken. Uit het oorspronkelijke werkcomité dat in 1955 was gevormd onstond het tegenwoordige "Landelijk Comité Nationale Boomfeestdag", dat elk jaar de centrale voorbereiding van de landelijke viering verzorgt.

In het Landelijk Comité hebben zitting vertegenwoordigers van: het Ministerie van Landbouw en Visserij, het Ministerie van Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk, het Staatsbosbeheer, de Koninklijke Nederlandse Bosbouwvereniging, de Koninklijke Nederlandsche Heide- maatschappij, de N.V. Grontmij, de Gemeentelijke Dienst School- en Kindertuinen te 's-Gravenhage, het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie, de ANWB, het Bosschap, de Stichting Plantpropaganda Holland en de Nederlandse Vereniging van Hoofden van Gemeentelijke Beplantingen.

De beslissing tot deelneming en de plaatselijke organisatie van het feest berust bij de gemeenten. Zij kunnen daarbij rekenen op de hulp van de zgn. Regionale Commissies, die het Landelijk Comité in de provincie vertegenwoordigen.

De secretariaten van de Regionale Commissies zijn veelal gevestigd op de provinciale kantoren van het Staatsbosbeheer. De Regionale Commissies kunnen hulp bieden in de vorm van:

- tijdig contact met de deelnemende gemeenten ter bespreking van de voorbereidingen,
- advies bij het zoeken naar een geschikt plantobject, zo mogelijk het beschikbaar stellen van plantterrein,
- het centraal bestellen van voorlichtingsmateriaal voor de deelnemende kinderen,
- het leiding geven aan de schoolvoorlichting,
- vaststellen van centrale inkoopbepalingen voor ander materiaal (o.m. lichtbeelden over de natuur), waardoor tegen gunstige prijzen aan de gemeenten kan worden geleverd,
- het beschikbaar stellen van plantgereedschap en toezichthoudend personeel,
- advies inzake de afsluiting van de Boomfeestdag met een feestelijkheid.

Kijken we terug op 22 jaar boomfeestdag dan kunnen we constateren dat dit gebeuren aanstekelijk heeft gewerkt en in vele gevallen model heeft gestaan voor de talrijke boomplantevenementen die de laatste jaren worden gehouden.

En zo is het eigenlijk ook bedoeld, het planten van bomen is geen exclusieve bezigheid van een bepaalde groep maar, een typisch menselijke zaak voor iedereen die verder ziet dan zijn eigen leven rijkt.

Dat aan het feest van het bomen planten nog een lang leven beschoren mag zijn!

